

Bodhidharma

WU
MAREA TREZIRE

Cuvânt înainte:

DEITARO T. SUZUKI

Traducere, note și comentarii:

RADU DUMA

EDITURA HERALD

București, 2018

CUPRINS

INTRODUCERE

Cuvânt înainte	5
Analele maeștrilor și discipolilor din Lanka	21
Bodhidharma sau satoriul adevărului cosmic	37

TRATATELE LUI BODHIDHARMA

Principiile Practicii	45
Dincolo de gândire	51
Despre Trezire	80
Contemplarea minții	93

ANEXA 1

Patriarhul Ch'an Hui Ko (EKA)	139
Despre iluminarea minții (Predică a lui Hui Ko)	143

ANEXA 2

Tratat despre Școala iluminării spontane a Marelui Vehicul	155
Glosar de termeni chinezi	204
Glosar de termeni sanskriți	212
Transmisia Zenului în India	219
Transmisia Zenului în China	220

ANALELE MAEȘTRILOR ȘI DISCIPOLILOR DIN LANKA¹

Secțiunea a doua

Bodhidharma, Mastru de Tripitaka

Dharma - Perioada Wei

A urmat mai apoi maestrul de meditație (Zen) Bodhidharma. Căutând să lămurească [celorlalți învățăturile cuprinse în] Marele Vehicul, el a călătorit pe mare de la Wu Yue² și s-a îndreptat spre nord, ajungând la Ye³. Călugării Dao Yu și Hui Ko l-au slujit vreme de cinci ani, mai îna-

¹ Din *Anale* au fost preluate doar secțiunea a doua, despre Bodhidharma, și secțiunea a treia, despre Hui Ko, întrucât ei sunt interlocutorii care apar în *Tratatele* lui Bodhidharma. Mai mult, partea din *Anale* dedicată lui Hui Ko este sigurul document care păstrează învățătura transmisă de al doilea patriarh discipolilor săi.

² Punct aflat pe coasta de sud-est a Chinei.

³ Capitala ținutului Wei.

Respect pentru oamenii și cărți

inte ca el să-i învețe cele Patru Practici. El i-a spus lui Hui Ko: „Există *Lankavatara Sutra* în patru suluri; dacă vei practica potrivit ei, vei fi eliberat în mod natural...” Restul [discuției dintre cei doi] este descris pe larg în biografia [lui Bodhidharma] așa cum este redată în [lucrarea] *Continuare la viețile călugărilor eminenți* [de Tao Yuan] și, de asemenea, subliniat în prefața pe care discipolul său, Tan Lin, a scris-o la tratatul *Cele Patru Practici pentru a intra pe calea Marelui Vehicul*.

Maestrul Bodhidharma era un bărbat din sudul Indiei, al treilea fiu al unui rege local. Inteligența lui era foarte vie și limpede, și el a înțeles profund [învățăturile] ce i-au fost predate. El voia să urmeze [doctrina] Marelui Vehicul și de aceea a părăsit viața de laic devenind călugăr. El a îngrijit sămânța înțelepciunii și a făcut-o să înflorească. Cu cea mai profundă minte vidă și liniștită, el a pătruns înțelesul lucrurilor și a deslușit fenomenele lumii. Atât în lăuntru, cât și în afară, el era

limpezit cu privire la toate. Virtutea lui a mers dincolo de cele lumești: compasiunea și înțelegerea sa au ajuns în fiecare colț al lumii.

Învățătura dreaptă era în declin și de aceea el a venit de departe, traversând munți și ape, călătorind pentru a predica [*Dharma*] în ținuturile Chinei. Cei care [cultură] „mintea golită de gânduri și ținută în tăcere” au crezut în el. Cei care se agață de forme și se fixează de păreri au început să-l defăimeze și să-l vorbească de rău.

În tot acest timp el n-a avut cu sine [ca discipoli] decât doi călugări: Dao Yu și Hui Ko. Aceștia erau foarte tineri, însă voința lor era aprinsă, năzuind la cele înalte. Fiind îndeajuns de norocoși de a-l fi întâlnit pe Maestrul *Dharmei*¹, ei l-au slujit vreme îndelungată, cerând respectuos să li se ofere doctrina. Destoinici la învățatură, nu voiau decât să fie la înălțimea intenției Maestrului lor. Mișcat de tăria și de sinceritatea lor, Maestrul *Dharmei* i-a

¹ Adică pe Bodhidharma.

Respect pentru oameni și cărți

învățat despre Adevărata Cale. El i-a învățat cum să-și liniștească mintea, cum să-și îmbunătățească practica, cum să trăiască în armonie cu ființele și cum să folosească cu pricepere mijloacele.

Aceasta este învățătura Marelui Vehicul privind pacificarea minții – în care nu există eroare. Cei care își liniștesc mintea potrivit ei fac meditație cu fața la perete. Cei care își îmbunătățesc practica potrivit ei împlinesc cele Patru Practici. Cei care se armonizează cu ființele potrivit ei disprețuiesc bârfa și suferința. Cei ce caută să folosească cu pricepere mijloacele potrivit ei se leapădă de ceea ce nu este folositor. Aici eu redau pe scurt ce ar trebui urmat: mesajul se află în predica de mai jos.

[Bodhidharma a spus:]¹

¹ Urmează predica lui Bodhidharma despre principiile practicii. Chiar dacă aceasta este redată și în partea a doua a cărții, am considerat interesant de comparat cele două versiuni, pentru a vedea nu doar imixtiunea celui care a transcris cuvintele Maestrului, cât mai ales

„Multe drumuri duc la Cale, dar în esență sunt doar două: primul este intrarea pe calea înțelegerii lăuntrice, celălalt este intrarea pe calea practicii.

A intra pe calea înțelegerii lăuntrice înseamnă a folosi Învățătura [budistă] ca sursă pentru a te trezi¹. Ea presupune credința profundă că toate ființele vii² – atât cele obișnuite, cât și cele iluminate – au în comun o singură și aceeași natură-reală; doar din cauza falsei și întunecatei învățări aceasta nu este manifestată. Dacă întorci spatele falsului³ și te întorci către real, dacă îți aduni

accentul pus pe meditația în poziție așezat ca practică esențială pentru iluminare (aici) și înțelegerea nemișcării ca stare a conștiinței (dincolo).

¹ Cuvântul *trezire* exprimă perceperea realității dincolo de orice separație dualistă.

² „Învățăturile budismului se referă la «toată lumea», inclusiv la zei, la diverșii *brahmă*, la spiritele înfometate și chiar la animale. Iată de ce doctrina vorbește de ființe vii (*sattā*) și nu doar de ființe umane (*manussā*).” – Jean Delumeau, *Religiile lumii*, capitolul „Budismul”, trad. rom. Lucian Constantin, Humanitas, București, 1997.

³ În limbajul budist chinezesc *chen-sin* înseamnă: fals, greșit, gândire falsă, credință falsă. Într-adevăr,

Respect pentru oameni și cărți

atenția înăuntru¹ și meditezi ca un pe-
rete, atunci nu mai există sinele² și alte
asemenea [categorii], iar omul obișnuit
și înțeleptul sunt egali. Rămânând netul-
burat și nemișcat, nu vei mai fi purtat de
învățătura verbală. Acesta este adevărata

pentru simțul comun, subiectul și obiectul (*dharma*,
adică fenomenele și lucrurile) există independent de
adevărata Realitate. Prin adevărata Realitate se înțelege
natura proprie sau *tathātā*, iar prin adevărata *dharma*
manifestarea propriei naturi. Mintea iluminată este
mintea care a văzut unitatea esențială a celor doi ter-
meni și astfel, înlăturând iluziile și falsele credințe, se
mișcă liberă și fără nicio piedică.

¹ Cel mai important punct din învățătura Școlii Ch'an
este „introspecția”, care înseamnă întoarcerea propriei
lumini sau atenții către interior și fixarea ei asupra ade-
văratai naturi.

² Aluzie la cei care își pierd vremea certându-se în
privința doctrinei despre lipsa sinelui, *anātman*, care a
reprezentat întotdeauna punctul central al controver-
selor budiste. Deși Buddha a făcut din *anātman* unul
dintre punctele fundamentale ale învățăturii sale, in-
terpretările care i s-au dat au fost foarte variate. Astfel,
theravadinii îl consideră nu doar ca „non-sine”, ci și ca
„non-Sine”, negând deci omului atât egoul, cât și orice
participare la ceva de natura Minții Universale. Adepții
Marelui Vehicul acceptă interpretarea „lipsei de ego”,
susținând că adevărul „Sine” nu este altceva decât acea
indescriptibilă „non-entitate” – Mintea Universală.

armonie cu adevărul lăuntric: când dis-
criminarea încetează, există pace și nu-
mele este absent. Aceasta se numește „a
intra pe calea înțelegerii lăuntrice”.

A intra pe calea practicii se referă la
cele Patru Practici – toate celelalte prac-
tici sunt conținute în acestea. Care sunt
cele Patru Practici? Prima, a nu cârți. A
doua, a accepta legăturile cauzale. A treia,
a nu căuta nimic. A patra, a fi în armonie
cu *Dharma*.

Ce este practica ne-cârtirii? Când îi
este dat suferință, practicantul care culti-
vă Calea ar trebui să cugete în sinea lui:
„De-a lungul nenumăratelor veacuri tre-
cute eu am uitat rădăcina și am urmat ra-
murile, lăsându-mă purtat în felurite stări
de existență și provocând multă zavistie și
ură – păcatul, răul săvârșit a fost fără li-
mită. Acum, deși mă feresc să păcătuiesc,
suferința pe care o îndur este moștenirea
vieților trecute, consecința relexor semin-
țe pe care le-am sădit”. Va trebui să înduri
suferința fără să cârtești sau să te mânii.

Respect pentru oameni și cărți

Sutra spune: „Când întâlnești suferința, nu trebuie să te plângi. De ce? Pentru că atunci devii conștient de rădăcina fundamentală”. Când atitudinea aceasta [față de suferință] se ivește, tu ești în armonie cu adevărul lăuntric și chiar dacă ți se întâmplă să-ți meargă rău, tu înaintezi pe Cale. Aceasta este ceea ce se numește „practica îndurării suferinței”.

A doua e practica acceptării legăturilor cauzale. Ființele vii nu au un sine, ci sunt transformate în mod causal în funcție de semințele [pe care ele însele le-au semănat]. Ele primesc atât nefericire, cât și fericire – ambele sunt născute din condiții cauzale. Dacă primim o mare răsplătă, glorie, faimă și altele asemenea, toate acestea se datorează unor cauze trecute. Noi le primim acum, dar când condițiile cauzale se sfârșesc, ele vor dispărea – cum atunci să ne bucurăm? Nereușita și pierderea urmează condițiile cauzale; Minte nici nu sporește, nici nu se împuținează. Dacă vântul bucuriei [la câștig sau al

tristeții la pierdere] nu mai bate, tu ești în armonie profundă cu *Dharma*. Iată ce înseamnă „practica acceptării legăturilor cauzale”.

A treia, practica de a nu căuta nimic. Oamenii din lumea aceasta sunt întotdeauna iluzionați, alergând după ceva, atașându-se de orice. Aceasta se numește „căutare”. Înțelepții se trezesc la realitate. Folosind adevărul lăuntric, ei trec dincolo de lumea convențională. Pacificându-și mintea prin renunțarea la activități plătuite, schimbându-și forma pe măsură ce înaintează, miriadele de stări ale existenței devin pentru ei vide¹ și nu mai există nimic pe care să și-l dorească sau în care să-și afle plăcerea. Odată cu aceasta, întunericul [plăsmuitelor] „semințe de merit” [bazate pe vederi dualiste] este pentru totdeauna risipit. A sălășlui vreme îndelungată în cele trei lumi este ca și cum te-ai afla într-o casă cuprinsă de flăcări. Orice posedă un trup este supus

¹ În chineză: *Chen-kung*, în sanskrită: *sūnyatā*.

Respect pentru oameni și carti

suferinței – cine ar putea să-și afle pacea? Când lucrul acesta este înțeles pe deplin, gândurile despre feluritele stări de existență încetează și nu mai există căutare. Sutra spune: „Toți cei care caută, suferă. Dacă nu mai există căutare, beatitudinea se ivește”. Și astfel aflăm că a nu căuta nimic este o adevărată practică a Căii.

A patra, practica armonizării cu *Dharma*. *Dharma*, învățătura despre Realitate, este bazată pe adevărul lăuntric despre puritatea inerentă [a tot ceea ce există]. În virtutea acestui adevăr lăuntric, mulțimea formelor este vidă: nu există pângărire, nici atașament¹, nu există aceasta, nici aceea. Sutra spune: „*Dharma*

¹ „Liber de orice atașament” este starea în care mintea nu se mai fixează pe fenomene exterioare, nici pe concepte sau atribute. Ori de câte ori mintea se atașează de un lucru sau de o reprezentare abstractă, indiferent de natura acesteia (inclusiv de ideea de iluminare), adevărata noastră natură va fi întunecată. Când mintea nu se agață de nimic, rămânând complet liberă, înțelegem că toate lumile nu sunt altceva decât manifestări ale adevăratei noastre naturi sau Mentea Universală” (*Maestrul Ch'an Hui An*).

nu are ființe vii, pentru că ea este detașată de impuritatea ființelor vii. Și *Dharma* nu are sine, pentru că ea este detașată de impuritatea sinelui”. Dacă înțelepții pot să creadă și să înțeleagă pe de-a-ntregul acest adevăr lăuntric, ei se leagă să practice în armonie cu *Dharma*. Corpul *Dharmei* nu este zgârcit cu trupul fizic și cu viața. Aceasta este practica dăruirii: să nu existe zgârcenie sau atașament în inimă. Realizând [adevărul] că cel ce primește darul, dăruitorul și dăruirea sunt vide, tu nu mai depinzi de ele și nici nu te mai atașezi de ele. Ele sunt folosite doar pentru a elimina impuritățile, pentru a transforma ființele vii, fără ca prin aceasta să apară atașament față de forme. Asta înseamnă să te îmbunătățești pe tine însuși, să ai puterea să-i îmbunătățești și pe alții și să fii în stare să împodobești Calea Iluminării. Câtă vreme perfecțiunea dăruirii este astfel, la fel sunt și celelalte cinci [perfecțiuni, adică: moralitatea desăvârși-